

Lawrence - 2011

SPOŁECZNE UWARUNKOWANIA ROZWOJU REKREACJI W LASACH MIEJSKICH

Emilia Janeczko

WSTĘP

Lasy w granicach miasta stanowią istotny element systemu otwartych terenów wypoczynkowych. Atrakcyjność wypoczynkowa miejskich obszarów leśnych wynika z faktu, iż są one ogólnie dostępne i położone blisko miejsca zamieszkania. Ponadto nie tylko umożliwiają mieszkańcom miast codzienny kontakt z naturalnie występującą fauną i florą, ale stanowią często ostatni, stosunkowo mało przekształcony (w porównaniu z pozostałą przestrzenią miasta) a nade wszystko nieobudowany fragment miasta. Konieczność przystosowania i udostępnienia lasów miejskich dla celów rekreacji wiąże się z faktem, iż obecnie w Polsce, zgodnie z danymi GUS (Mały rocznik statystyczny 2010) w miastach mieszka 61,8% społeczeństwa (w latach 70 ubiegłego wieku w polskich miastach żyło około 55% ludności). Spośród wszystkich obszarów leśnych, właśnie lasy miejskie są w pierwszej kolejności miejscem różnego typu konfliktów związanych z koniecznością realizacji koncepcji wielofunkcyjnego użytkowania lasu (Konijnendijk 1997). Stąd też często są one obszarami pilotażowymi, gdzie wdrażane są nowe idee, również te dotyczące modelu rekreacyjnego zagospodarowania lasu. Pierwsze próby przystosowania i udostępnienia lasów dla celów rekreacji na większą skalę miały miejsce właśnie w lasach miejskich. Już w XIX wieku bardzo popularnym miejscem wypoczynku mieszkańców Warszawy był na przykład Las Młociński, a także Lasek Bielański, nazywany „Zielonym Salonem Warszawy”, słynący m.in. z zabaw tanecznych na powietrzu, estrad koncertowych, karuzeli itp. (Kosmala 2007). Funkcje obiektu parkowo - leśnego pełnił w XIX wieku również Las Arkoński w Szczecinie, подарowany miastu przez prywatnych właścicieli (Kowalski 2007). Pierwsze prace badawcze, których celem było rozpoznanie m.in rodzaju pobytu turystów w lesie, preferowanego przez nich środka lokomocji, form wypoczynku realizowanych w lasach miejskich podjęto znacznie później, bo dopiero w latach sześćdziesiątych ubiegłego wieku, w Wielkiej Brytanii. Wyniki tych badań umożliwiły opracowanie perspektywicznego programu wyposażenia lasów w urządzenia turystyczno-wypoczynkowe (Kasprzyk 1977). W Polsce działania zmierzające do przystosowania lasów miejskich dla celów turystyczno-rekreacyjnych bazowały na opracowanej w 1957 roku drugiej części Instrukcji Urzędniowej dla lasów komunalnych (Ważyński 1997). Obecnie wskazówki dotyczące rekreacyjnego zagospodarowania lasu zawarte są m.in. w znowelizowanej Instrukcji Urządzania Lasu oraz Zasadach Hodowli Lasu. Jednak są one zbyt ogólne i w większym stopniu odnoszą się do lasów gospodarczych, położonych na obszarach pozamiejskich. Przystosowanie i udostępnienie lasów miejskich dla celów związanych z wypoczynkiem i rekreacją jest zagadnieniem złożonym, o du-

zym stopniu trudności. Wiąże się to przede wszystkim z faktem, iż lasy te charakteryzują się z jednej strony znacznym rozdrobnieniem i zróżnicowaniem wielkości powierzchni, z drugiej zaś wzmożoną presją ruchu wypoczynkowego, która nieustannie zagraża ich funkcjonowaniu. Rekreacyjne udostępnienie obszarów leśnych położonych w zasięgu miast, przy jednoczesnym zachowaniu ich trwałości możliwe jest tylko wówczas, gdy lasy te zostaną w pełni włączone w ogólnomiejski proces planowania przestrzennego oraz zaczną być traktowane na równi z innymi publicznymi otwartymi terenami wypoczynkowymi. Położenie lasów miejskich, „zwykle z dala od centrum miasta nie sprzyja równorzędnemu traktowaniu terenów leśnych z terenami zieleni położonymi w centrum miasta (parki, zieleńce), które pozostając stale „na oku” mieszkańców muszą mieć z konieczności klauzulę największego uprzywilejowania (Ważyński 1987).

Celem artykułu jest ukazanie roli i znaczenia lasów miejskich w systemie wypoczynkowym miasta oraz przedstawienie aktualnego stanu badań w zakresie społecznych oczekiwań, preferencji dotyczących wypoczynku w lasach miejskich.

LASY W GRANICACH MIAST - OGÓLNE INFORMACJE

Pod pojęciem lasy miejskie należy rozumieć zdaniem Konijnendijk (2003) wszystkie lasy i zasoby leśne w granicach miasta. W poszczególnych krajach Europy używa się różnych definicji lasu miejskiego. Na przykład w Finlandii lasy miejskie to lasy o dominującej funkcji rekreacyjnej, zlokalizowane w/lub blisko obszarów miejskich. W Niemczech z kolei las miejski odnosi się głównie do lasu utworzonego przez człowieka na użytkowanych wcześniej gruntach rolnych, specjalnie przeznaczonego dla potrzeb rekreacji mieszkańców miast. W Grecji lasy miejskie to zielone przestrzenie miejskie (parki, ogrody), w tym również nasadzenia przyuliczne, w granicach miasta lub w bliskim jego sąsiedztwie. Termin „las miejski” jest bardzo rzadko używany we Włoszech. Jest on utożsamiany na ogół z zielenią miejską definiowaną jako otwarte przestrzenie w mieście, składające się w całości albo w części z elementów roślinnych Konijnendijk (2003). W Polsce, lasy w mieście określa się na ogół zamiennie mianem parków leśnych, lasów miejskich lub lasów komunalnych. Na przykład Pomorski i Siwiec (1998) utożsamiają lasy miejskie z parkami leśnymi, które stanowią uzupełnienie systemu zieleni miejskiej i dzielą się na spacerowo-wypoczynkowe oraz turystyczne. Według Piątkowskiej (1983) park leśny jest docelową, ostateczną formą przebudowy lasu na park, uwarunkowaną zachowaniem siedliska, przeważającej ilości drzewostanu i utrzymaniem leśnego charakteru przy jednocześnie wprowadzonej intensyfikacji użytkowania. Inne podejście prezentowane jest w opracowaniu Szumańskiego i Niemirskiego (2005). Zdaniem autorów wśród terenów zieleni wyróżnić można lasy o dominującej funkcji wypoczynkowej, nazywane parkami leśnymi i wchodzące w skład tzw. podstawowych terenów zieleni oraz pozostałe lasy w granicach miasta, zaliczane do tzw. towarzyszących terenów zieleni. Park leśny to obszar lasu o dominującym drzewostanie w wieku powyżej 80 lat wraz ze strefą brzegową, przystosowany do wypoczynku, położony w granicach administracyjnych miasta lub jego strefie podmiejskiej, wyłączony spod zarządu Lasów Państwowych (Szumański i Niemirski 2005). Elementami struktury programo-

wej parków leśnych są urządzenia sportowe, place piknikowe i wypoczynkowe, deszczochrony, toalety, obiekty gastronomiczne.

Lasy miejskie odgrywają raczej niewielką rolę w ogólnym, światowym bilansie zasobów leśnych. Jednak w skali poszczególnych miast, w kształtowaniu miejskich sieci terenów zieleni i systemów wypoczynkowych miast mają one ogromne znaczenie. Według Konijnendijk (2003) w Europie średnia powierzchnia terenów zalesionych w granicach miast wynosi 18,5% co daje 104 m² na jednego mieszkańca. Na przykład w Czechach 15% wszystkich lasów należy do miast. Około stu większych miast posiada od 500 do 8 000 hektarów lasów (w granicach Brna całkowity obszar leśny to 6 500 ha, w tym około 900 ha należy do miasta). We Francji, w regionie Dużego Paryża znajduje się około 270 000 ha lasu, co daje w przybliżeniu 80 m² lasu na jednego mieszkańca. Na Litwie 0,8% lasów znajduje się w miastach. Na Słowacji około 10 % lasów należy do mieszkańców miast. W niektórych przypadkach zasoby leśne w miastach są bardzo imponujące, na przykład w Berlinie jest około 19 000 ha lasów, a St. Petersburg 55 000 ha. W Polsce, lasy posiada około dwustu miast, przy czym istnieje znaczne zróżnicowanie wielkości ich powierzchni (Ważyński 1997). Lesistość stolicy wynosi obecnie około 14% (7 258 ha), przy czym lasy prywatne zajmują 3 271 ha, lasy należące do Skarbu Państwa, w zarządzie Lasów Państwowych – 1271 ha, a lasy będące w władaniu miasta, pod nadzorem powstałej w 2007 roku jednostki miejskiej „Lasy Miejskie – Warszawa” stanowią powierzchnię 2 716 ha (Nowakowska, Żak 2010).

Według Jaszczaka (2008) lesistość polskich miast na prawach powiatu waha się od 0,6% (Krosno) do 51,7% (Sopot). Miasta z lesistością powyżej 40% to Sopot (51,7%), Piła (43%) i Zielona Góra (43,5%), Gdynia (44%). W większości polskich miast powiatowych lesistość nie przekracza jednak 10%. Do miast tych zaliczyć można na przykład: Opole (9,4%), Wrocław (7,2%), Leszno (7,6%), Radom (6,5%), Gorzów Wielkopolski (4,6%), Płock (4,8%), Łomżę (0,9%). W grupie miast powiatowych o lesistości wynoszącej od 30 do 40% znajdują się: Jelenia Góra (31,6%), Koszalin (39,1%), Jaworzno (33,7%), Rybnik (30,7%) oraz Katowice (39,5%). Natomiast lesistość wynosząca od 20 do 30% charakteryzuje takie miasta jak: Kielce (21,1%), Piotrków Trybunalski (20,6%), Włocławek (24,4%), Toruń (23,8%), Bydgoszcz (28%), Olsztyn (21,6%), Elbląg (26,2%) oraz Świnoujście (21,3%). Przykładem miast o lesistości wynoszącej od 10 do 20% mogą być, oprócz ww. Warszawy, również Poznań (13,4%), Szczecin (16,2%), Gdańsk (17,2%), Suwałki (13,3%), Białystok (17,6%), Biała Podlaska (12,5%), Lublin (11,1%) i Słupsk (11,1%). Lasy na terenie miast najczęściej występują w formie kilkunastu luźno rozmieszczonych, niepowiązanych ze sobą fragmentów. Na przykład na terenie Warszawy wyróżnić można aż piętnaście kompleksów leśnych, spośród których największą powierzchnię mają: Las Kabacki (924,72 ha), Las Sobieskiego (516,60 ha) oraz Las Bemowo (508,58 ha). Najmniejszą powierzchnią odznaczają się: Las Lindego (20,49 ha), Las Wydma Żerańska (16,90 ha) oraz Las Matki Mojej (12,80 ha).

PREFERENCJE REKREACYJNE MIESZKAŃCÓW MIAST W ODNIENIENIU DO ŚRODOWISKA LEŚNEGO

Zagospodarowanie rekreacyjne lasów powinno uwzględniać nie tylko wielkość ruchu rekreacyjnego, ale także jego strukturę organizacyjną. W planowaniu te-

renów wypoczynkowych istotne znaczenie ma liczebność grup, jak również informacje dotyczące wieku, płci, wykształcenia, zainteresowań użytkowników itp. Ustalenie tych danych pozwala przystosować teren wypoczynkowy stosownie do możliwości fizycznych, poziomu intelektualnego, zainteresowań wypoczywających. Profil społeczny użytkowników lasów miejskich odpowiada ogólnym danym demograficznym społeczeństwa. Biorąc pod uwagę płeć mieszkańców miast, można stwierdzić, niewielką przewagę kobiet (52,6%) nad mężczyznami (47,3%) (Mały rocznik statystyczny GUS 2010). Preferencje rekreacyjne obu grup społecznych w odniesieniu do środowiska leśnego różnią się od siebie tylko nieznacznie. Na przykład według badań Scotta (1994) kobiety uczestniczą średnio w 2,54 formach rekreacji, podczas gdy mężczyźni tylko w 2,16. Znacznie większe różnice w preferencjach rekreacyjnych związane są z wiekiem użytkowników. Według GUS (Mały rocznik statystyczny GUS 2010) w miastach żyje obecnie 15% ludności w wieku 0-15 lat, 22,1% - w wieku 16-29 lat, 20,7% w wieku 30-44 lat, 23,4% w wieku 45-59 lat i 18,8% - w wieku powyżej 60 lat. Jednak prognozy GUS-u (Mały rocznik statystyczny GUS 2010) zakładają, że w roku 2035 w naszym kraju będzie żyło 26,73% ludności w wieku 60/65 lat i więcej, 15,64% - w wieku do 18 lat i 57,61% w wieku 59/64 lata. Perspektywiczne dane demograficzne, nie tylko w Polsce, ale również w Europie wskazują na zwiększający się w społeczeństwach odsetek osób w podeszłym wieku. Wraz z wiekiem zmniejsza się intensywność rekreacji (Luloff i inni 1990, Dwyer 1993), następuje spadek zainteresowania formami wymagającymi większego wysiłku fizycznego (Łobożewicz 1991), zmniejsza się liczba podejmowanych aktywności rekreacyjnych (Janeczko 2002). Poza tym, jak dowodzą badania Lindhagen i Hörnsten (2000) ludzie starsi preferują do wypoczynku lasy w pełni wykształcone, widne z małą ilością podrostu i podszytu. Respondenci młodszy preferują drzewostan zbliżony do naturalnego, o bogatym składzie gatunkowym.

Miasta zamieszkiwane są przede wszystkim przez osoby z wykształceniem gimnazjalnym (45%) oraz policealnym i średnim (38,3%). Wykształcenie wyższe posiada 23,2% mieszkańców miast, zasadnicze zawodowe - 20,2% a podstawowe 13,8% (Mały rocznik statystyczny GUS 2010). Wykształcenie, podobnie jak wiek różnicuje preferencje wypoczywających w lasach, wpływa na częstotliwość wypoczynku, a także wybór form rekreacji. Wraz z wyższym poziomem wykształcenia wzrasta zainteresowanie wypoczywających formami rekreacji o charakterze poznawczym, takimi jak na przykład spacerdy dydaktyczno-poznawcze, obserwacja przyrody (Janeczko 2002).

Poza płcią, wykształceniem, wiekiem także liczebność gospodarstwa domowego stanowi jedną z bardziej istotnych zmiennych determinujących rodzaj aktywności rekreacyjnej. Obecnie liczba osób w gospodarstwie domowym, która w miastach kształtuje się następująco: gospodarstwa jednoosobowe - 20,3%, dwuosobowe - 23,6%, trzyosobowe - 21,9%, czterosobowe - 23,1% i liczące powyżej czterech osób - 11,1% (Mały rocznik statystyczny GUS 2010). Z badań Scotta (1994) wynika, że osoby posiadające dzieci uczestniczą w zdecydowanie większej liczbie różnych form aktywności rekreacyjnej.

Szczegółowe rozpoznanie struktury społecznej i preferencji rekreacyjnych użytkowników obszarów leśnych umożliwia określenie sposobu i zakresu zago-

spodarowania rekreacyjnego lasu oraz właściwe rozplanowanie poszczególnych elementów programu wypoczynkowego. Z badań, których celem było określenie preferencji rekreacyjnych użytkowników lasów miejskich wynika między innymi, że najbardziej preferowaną formą wypoczynku są spacerowanie oraz jazda na rowerze (Górecka 2009). Spacerowanie stanowią 56% (w tym spacerowanie z psami 12,5%) wszystkich aktywności rekreacyjnych podejmowanych w lasach miejskich Brna (Vitková 2006). Podobnie w lasach miejskich Warszawy, spacerowanie preferowało 40,9% ankietowanych, w tym spacerowanie z psem 8%, a jazdę rowerem - 22% badanych (Janeczko, Woźnicka 2009). Wśród najbardziej preferowanych elementów programu wypoczynkowego w lasach miejskich znajdują się: ścieżki spacerowe, rowerowe, zdrowia, place zabaw i punkty wypoczynkowe. Użytkownicy obszarów leśnych wskazywali na konieczność uzupełnienia istniejącej infrastruktury, zwiększenia przede wszystkim liczby ławek, koszy na śmieci, toalet i zadaszeń. Rezultaty ww. badań dowodzą, że istniejące zagospodarowanie rekreacyjne lasów miejskich najczęściej oceniane jest jako niewystarczające. Na przykładzie badań prowadzonych w Warszawie (Janeczko, Woźnicka 2009) ustalono, że lasy miejskie, przez większość badanych postrzegane są jako średnio (35% ankietowanych) i słabo zagospodarowane (33%) dla celów rekreacji.

Ważną kwestią zagospodarowania rekreacyjnego lasów miejskich jest ich udostępnienie dla potrzeb osób niepełnosprawnych. Badania nad przystosowaniem lasów miejskich Warszawy dla rekreacji osób niepełnosprawnych na wózkach inwalidzkich prowadziła Woźnicka (2006). W ich rezultacie ustalono, na przykład, że jedynie, w Lesie Młociny drogi są całkowicie dostępne, natomiast Las Sobieskiego cechuje się największym udziałem odcinków niedostępnych (35%). Stosunkowo dużo dróg niedostępnych dla osób na wózkach inwalidzkich występuje również w Lesie Lindego (19,8%) oraz Lesie Bielańskim (17,8%).

Powyższe informacje umożliwiają prawidłowe, zgodne z potrzebami i preferencjami rekreacyjnymi użytkowników zagospodarowanie lasu. Są one ważne na etapie sporządzania planu zagospodarowania rekreacyjnego lasu jak i przy projektowaniu jego poszczególnych elementów. Udostępniając i przystosowując las dla celów rekreacyjnych należy zadbać o to, aby wybór miejsca rekreacji, długość tras rekreacyjnych, stopień ich trudności itp. był nie tylko atrakcyjny, ale i uwzględnił możliwości zarówno młodszych jak i starszych użytkowników, a także osób niepełnosprawnych.

PODSUMOWANIE

Wraz ze wzrostem znaczenia funkcji społecznych lasu, w tym również funkcji rekreacyjnej pojawia się potrzeba właściwego udostępnienia i przystosowania kompleksów leśnych dla celów rekreacyjnych. Niezbędne staje się rozpoznanie struktury społecznej, a także potrzeb i preferencji użytkowników lasów miejskich. W ostatnich latach, na terenach leśnych nastąpiły zmiany w strukturze społecznej użytkowników. Wśród wypoczywających systematycznie przybywa osób w starszym wieku, wzrasta też poziom wykształcenia przeciętnego użytkownika, zaznacza się większy udział osób niepełnosprawnych. Zaczęły rozwijać się również nowe formy rekreacji takiej jak bird watching, nordic walking, a niektóre z tych wcześniej istniejących, mało popularnych elementów zagospo-

darowania rekreacyjnego przeżywają swoisty renesans - np. ścieżki zdrowia, w tym również ścieżki biegowe. Równocześnie istniejąca i nowo powstająca infrastruktura rekreacyjna nie do końca odpowiada wymogom współczesnego użytkownika. Stąd konieczne są dalsze badania preferencji rekreacyjnych, które pozwolą rozszerzyć wiedzę na temat społecznych oczekiwań i potrzeb związanych z lasem, a także umożliwią zweryfikowanie aktualnie obowiązujących zasad i poglądów dotyczących sposobu i zakresu zagospodarowania leśnej przestrzeni rekreacyjnej.

LITERATURA

- Dwyer J. F. 1993. *Customer diversity and the future demand for outdoor recreation*. Proceedings of the 1993 Northeastern recreation research symposium, 1993 april 18-20, Saratoga Springs, NY. Gen. Tech. Rep. NE-185. PA: USDA Forest Service, Northeastern Forest Experiment Station: 59-63.
- Górecka A. 2009. *Funkcja turystyczno-rekreacyjna warszawskiego Lasu Bielańskiego*. Stud. i Mat. CEPL, Rogów, 4 (23): 172-179.
- Janeczko E. 2002. *Środowiskowe i społeczne uwarunkowania funkcji rekreacyjnej lasów Mazowieckiego Parku Krajobrazowego (MPK)*. Praca doktorska, SGGW, Warszawa.
- Janeczko E., Woźnicka M. 2009. *Zagospodarowanie rekreacyjne lasów miejskich Warszawy w kontekście potrzeb i oczekiwań mieszkańców stolicy*. Stud. i Mat. CEPL, Rogów, 4 (23): 131-139.
- Jaszczak R. 2008. *Las i gospodarka leśna w zasięgu oddziaływania miast w Polsce*. Stud. i Mat. CEPL, Rogów, 3 (19): 152-171.
- Kasprzyk S. 1977. *Turystyczne zagospodarowanie lasu*. Państwowe Wydawnictwa Rolnicze i Leśne, Warszawa.
- Konijnendijk C. 1997. *A short history of urban forestry in Europe*. Journal of Arboriculture 23(1): 31-39.
- Konijnendijk C. 2003. *A decade of Urban forestry in Europe*. Forest Policy and Economics 5: 173-186.
- Kosmala M. 2007. *Rola i znaczenie lasów miejskich w życiu mieszkańców miast*. W: Oleksiejuk E., Jankowska A. (red.). *Lasy w miastach Unii Europejskiej. Zasady gospodarowania i ochrona*. PZiITS, Toruń: 53-64.
- Kowalski J. 2007. *Możliwości dofinansowania pozaprodukcyjnych funkcji lasu ze środków Unii Europejskiej na przykładzie Lasów Miejskich Szczecina*. W: Oleksiejuk E., Jankowska A. (red.). *Zasady gospodarowania i ochrona*. PZiITS, Toruń, 65-72.
- Lindhagen A., Hörnsten L. 2000. *Forest recreation in 1977 and 1997 in Sweden: changes in public preferences and behaviour*. Forestry vol. 73, 2: 143-153.
- Łobożewicz T. 1991. *Stan i uwarunkowania aktywności ruchowej ludzi w starszym wieku w Polsce*. AWF, Warszawa.
- Luloff A. E., Schmidt F. E., Echelberger H. E. 1990. *Attitudes and resource use: a study of north country citizens*. Proceedings of the 1990. Northeastern recreation research symposium. 1990 February 25-28, Saratoga Springs, NY. Gen. Tech. Rep. NE-145. PA: USDA, Forest Service, Northeastern Forest Experiment Station: 203-207.
- GUS 2010. *Mały rocznik statystyczny*. GUS.
- Nowakowska J., Żak K. 2010. *Lasy Warszawy*. Warszawa.
- Piątkowska K. 1983. *Kształtowanie obiektów i zespołów usługowych*. Zieleń i wypocznik. Wyd. IKŚ, Warszawa.
- Pomorski J, Siwiec A. 1998. *Kształtowanie terenów zieleni*. Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa.
- Scott D. 1994. *Manager of research and program evaluation*. Cleveland Metroparks. Proceedings of the 1994 Northeastern Recreation Research Symposium. USDA Forest Service Northeastern Forest Experiment Station, GT Report NE-198: 155-159.
- Szumański M., Niemirski A. 2005. *Projekt klasyfikacji obiektów terenów zieleni*. Tereny zieleni jako przedmiot planowania przestrzennego. SGGW, Warszawa: 31-55.

Vitková M. 2006. *How do Czechs see Urban forests?* Journal of forest science, 52 (12): 565-579.

Ważyński B. 1987. *Lasy komunalne*. Sylwan 10: 13-20.

Ważyński B. 1997. *Urządzanie i zagospodarowanie lasu dla potrzeb turystyki i rekreacji*. Wyd. AR Poznań.

Woźnicka M. 2006. *Inżynieryjne zagospodarowanie lasów miejskich Warszawy - uwarunkowania ergonomiczne*. Praca doktorska SGGW, Warszawa.

SPOŁECZNE UWARUNKOWANIA ROZWOJU REKREACJI

W LASACH MIEJSKICH **Streszczenie:** Parki leśne i lasy miejskie są ważnym elementem systemu rekreacyjnego miasta, miejscem realizacji wielu form rekreacji, zarówno tych o charakterze wypoczynkowym jak i kondycyjnym, które w różnym stopniu powodują zagrożenia i konflikty w środowisku przyrodniczym. Według Organizacji Narodów Zjednoczonych obecnie $\frac{2}{3}$ wszystkich Europejczyków mieszka na obszarach zurbanizowanych. W Polsce, zgodnie z danymi GUS w miastach mieszka 61,8% społeczeństwa. Zwiększająca się liczba mieszkańców miast, oznacza między innymi konieczność zagęszczenia zabudowy, wprowadzania nowych elementów infrastruktury technicznej, modernizacji systemu komunikacyjnego oraz ograniczenie możliwości rozwoju nowych, otwartych terenów wypoczynkowych. W rezultacie, lasy w granicach miast podlegają wzmoczonej presji rekreacyjnej, co w połączeniu z faktem, że zdecydowana ich większość charakteryzuje się znacznym rozdrobnieniem i niewielką powierzchnią, stwarza konieczność podjęcia zintensyfikowanych działań w celu ich ochrony. Jedynym możliwym kompromisem między uzyskaniem optymalnych z punktu widzenia użytkownika warunków do rekreacji a względnie najmniejszym natężeniem procesów degradacyjnych w lasach jest ich odpowiednie zagospodarowanie rekreacyjne. W artykule przedstawiono aktualny stan badań, prowadzonych w celu ustalenia społecznych preferencji, oczekiwań dotyczących wypoczynku w lasach miejskich.

Ważnym elementem systemu rekreacyjnego miasta, miejscem realizacji wielu form rekreacji, zarówno tych o charakterze wypoczynkowym jak i kondycyjnym, które w różnym stopniu powodują zagrożenia i konflikty w środowisku przyrodniczym. Według Organizacji Narodów Zjednoczonych obecnie $\frac{2}{3}$ wszystkich Europejczyków mieszka na obszarach zurbanizowanych. W Polsce, zgodnie z danymi GUS w miastach mieszka 61,8% społeczeństwa. Zwiększająca się liczba mieszkańców miast, oznacza między innymi konieczność zagęszczenia zabudowy, wprowadzania nowych elementów infrastruktury technicznej, modernizacji systemu komunikacyjnego oraz ograniczenie możliwości rozwoju nowych, otwartych terenów wypoczynkowych. W rezultacie, lasy w granicach miast podlegają wzmoczonej presji rekreacyjnej, co w połączeniu z faktem, że zdecydowana ich większość charakteryzuje się znacznym rozdrobnieniem i niewielką powierzchnią, stwarza konieczność podjęcia zintensyfikowanych działań w celu ich ochrony. Jedynym możliwym kompromisem między uzyskaniem optymalnych z punktu widzenia użytkownika warunków do rekreacji a względnie najmniejszym natężeniem procesów degradacyjnych w lasach jest ich odpowiednie zagospodarowanie rekreacyjne. W artykule przedstawiono aktualny stan badań, prowadzonych w celu ustalenia społecznych preferencji, oczekiwań dotyczących wypoczynku w lasach miejskich.

Słowa kluczowe: las miejski, zagospodarowanie rekreacyjne lasu, preferencje rekreacyjne

THE SOCIAL ASPECTS OF RECREATIONAL MANAGEMENT IN URBAN FORESTS. **Abstract:**

Forest parks and urban forests are very important elements of urban recreational system. There are the places of very high recreational activity, which is, in different degree, dangerous to natural environment. Over half of the world's population live in urban areas, two-thirds of all Europeans now reside in towns or cities. In Poland, according to the GUS, 61,8% of population live in the city. The growing number of urban inhabitants lead to thickening of the building plots, introduction of new technical infrastructure, modernization of public transport system and also lead to reduction of new open green areas. As a result,

forests in city borders are subject to very large recreation pressure. Usually forests in city are present in many complexes; they have small areas and are isolated. Because of this reasons they must by protected. The only possible compromise between getting the optimum from the user recreation preferences and relatively little degradation processes is the appropriate management of recreation. The aim of this paper is to point some functions and to underline the significance of urban forests in recreational space system creation and present the current state of research on the expectations and preferences of urban leisure in relation to forests.

Keywords: urban forest, recreational forest management, recreational preferences

Dr Emilia Janeczko

Katedra Użytkowania Lasu Wydział Leśny SGGW
janeczko.emilia@gmail.com